

РОЛЬ ОСВІТИ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Мітюшкіна Х.С., к.е.н., доцент,

Кошман Д.В.

Маріупольський державний університет,

м. Київ, Україна

k.mityushkina@mdu.in.ua

Освіта є основою всього в сучасному світі, включаючи навколишнє середовище. Екологічна освіта дає знання про поточну ситуацію та майбутні перспективи навколишнього середовища. Відповідно, екологічну освіту слід розглядати, з одного боку, як базову основу вивчення навколишнього середовища, з іншого, екологічна освіта забезпечує людство необхідним інструментарієм, використання якого спрямовано на збереження навколишнього середовища.

Із формуванням екологічних проблем людства, необхідністю відновлення екосистем, що зазнають негативного впливу з боку людини, накопиченням відповідної інформації, об'єктивно зростає потреба у якісній екологічній освіті.

За визначенням Оксфордського бібліографічного словника [6] екологічна освіта розглядається як процес створення екологічного розуміння.

Екологічна освіта - це процес, який дозволяє людям досліджувати екологічні проблеми, брати участь у вирішенні проблем та вживати заходів для поліпшення навколишнього середовища. Саме наявна екологічна освіта дозволяє розвивати більш глибоке розуміння екологічних проблем, формує необхідні навички для прийняття обґрунтованих і відповідальних рішень.

Із розвитком екології як науки параметри екологічного розуміння зазнають змін, що дозволяє визначити екологічну освіту як динамічну систему навчання, яка передбачає накопичення відповідної інформації, що дозволяє приймати обґрунтовані, науково обґрунтовані рішення щодо конкретної екологічної ситуації. Слід розрізняти екологічну освіту та екологічну інформацію, оскільки екологічна освіта – це більше, ніж інформація про навколишнє середовище [9]. Від так, екологічна освіта підвищує обізнаність громадськості та знання про екологічні проблеми, навчає людей критичному мисленню, покращує навички вирішення проблем та прийняття рішень людьми, не відстоює певну точку зору. У свою чергу, Екологічна інформація надає факти щодо екологічних проблем, не обов'язково навчає критичному мисленню і не обов'язково покращує навички вирішення проблем та прийняття рішень.

Відповідно до визначення Агентства з охорони навколишнього середовища (США), складовими екологічної освіти виступають [7]:

обізнаність та чутливість до навколишнього середовища та екологічних викликів,

знання та розуміння навколишнього середовища та екологічних проблем,

ставлення до навколишнього середовища та мотивація покращувати або підтримувати якість навколишнього середовища,

навички виявлення та допомоги у вирішенні екологічних проблем,
участь у заходах, що сприяють вирішенню екологічних проблем.

Відповідно до Порядку денного XXI. Століття [5], освіта визнається важливим рушієм просування ідей сталого розвитку, саме освіта формує базис людству для вирішення проблем охорони навколишнього природного середовища. У дослідженні «Навчайся для нашої планети» (Learn for our planet. A global review of how environmental issues are integrated in education), проведеному ЮНЕСКО у 2021 році [7], зазначалось, що сучасна освіта не дає студентам достатніх знань для адаптації, дій та реагування на зміну клімату та екологічні кризи. Відтак, ЮНЕСКО закликає зробити екологічну освіту основним компонентом навчальної програми в усіх країнах до 2025 року. Задля цього організація співпрацює зі своїми 193 державами-членами для підтримки реформи навчальних програм та відстеження прогресу, щоб забезпечити кожному набуття знань, навичок, цінностей та ставлення для впровадження позитивних змін та захисту майбутнього нашої планети.

Враховуючи спроможність впливу екологічної освіти на навколишнє середовище, слід розглядати екологічну освіту як програму або набір заходів, в яких учасники взаємодіють із соціальним, біологічним та фізичним середовищем, що оточує їх [8]. У результаті такої взаємодії зазначені програми мають на меті не тільки змінити індивідуальну поведінку, але й сприяти як соціальним, так і екологічним процесам, які сприяють добробуту соціально-екологічної системи.

Стратегічними напрямками розвитку екологічної освіти виступають [1]:
забезпечення належного рівня вивчення дисциплін, пов'язаних з охороною навколишнього середовища;

включення природоохоронної тематики в навчальні плани всіх освітніх рівнів;

розвиток тісної співпраці центрів екологічної освіти з осередками підвищення

професійної кваліфікації;

досягнення сталого розвитку та гарантування безпечного майбутнього наступним поколінням;

зміцнення ролі екологічної освіти та наукових досліджень для розвитку демократичного суспільства на засадах поваги до біологічного життя;

встановлення неперервного обміну досвідом між країнами світу щодо збереження і охорони навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів, розвитку зеленого туризму;

пошук шляхів надання екологічній освіті характеру соціальної інновації тощо.

Згідно із Концепцією екологічної освіти України, її метою визначено формування екологічної культури окремих осіб і суспільства в цілому, формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності». Принципами державної політики в галузі екологічної освіти визначено [2]:

розповсюдження системи екологічної освіти і виховання на всі верстви населення з урахуванням індивідуальних інтересів, стимулів та особливостей соціальних, територіальних груп та професійних категорій;

комплексність екологічної освіти і виховання;

неперервність процесу екологічного навчання в системі освіти, в тому числі підвищення кваліфікації та перепідготовки.

Із урахуванням вищезазначеного екологічна освіта повинна бути безперервним процесом, який охоплює дошкільну (родинну), загальну середню та позашкільну освіту, вищу та післядипломну освіту [3]. У цьому контексті надання відповідної екологічної підготовки посилює конкурентоспроможність сучасного університету[4,с.93-94].

Сучасні університети змінюють своє ставлення до проблем сталого розвитку. Об'єктивне розуміння екологічної проблеми, її наслідків для розвитку людства спонукало університети взяти на себе провідну роль у провадженні політики зелених кампусів як складової забезпечення сталого розвитку. На тлі актуалізації концепції сталого розвитку відбувається формування нової парадигми розвитку університетів.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Демешкант Н., Пабат В. Стратегічні напрями розвитку екологічної освіти у міжнародному просторі. Освітологічний дискурс, 2016. №1(13).С.54-64.

2. Концепція екологічної освіти України. Затверджена рішенням Колегії Міністерства освіти і науки України протокол № 13/6-19 від 20.12.2001р.

3. Мітюшкіна Х., Пастернак О., Матвєєва Н. Фахівець еколог на сучасному ринку праці (роль екологічної освіти). Вісник Маріупольського державного університету. Серія Економіка. 2017. Вип. 14. С. 217-225.

4. Черніченко Г.О., Мітюшкіна Х.С. Екологічна освіта в сучасному університеті. Інтернаціоналізація як фактор конкурентоспроможності сучасного університету: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (25-26 травня 2017 року). Маріуполь, 2017, С.92-95.

5. Agenda 21. URL http://www.sustainableenvironment.org.uk/Action/Agenda_21.php

6. Ganderton P. Ecological Education. URL: <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199830060/obo-9780199830060-0235.xml> DOI:10.1093/OBO/9780199830060-0235

7. Learn for our planet A global review of how environmental issues are integrated in education. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377362>

8. Tidball K., Krasny M. Toward an ecology of environmental education and learning <https://esajournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1890/ES10-00153.1> <https://doi.org/10.1890/ES10-00153.1>

9. What is Environmental Education? <https://www.epa.gov/education/what-environmental-education>

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА: МИНУЛЕ ТА СУЧАСНІСТЬ

*Пальчик О.О., к.с.-г.н., доцент,
Чернікова Н.В., викладач, Рудич А.О., бакалавр
Харківська гуманітарно-педагогічна академія,
м. Харків, Україна
oksanapalchik@ukr.net*

Освіта є базовим елементом трансформації суспільства до сталого розвитку за рахунок забезпечення особистості можливістю втілити свої уявлення про суспільство у життя. Саме така ключова роль освіти зафіксована у головних документах Всесвітніх форумів зі сталого розвитку у 1992 та 2002 роках. Так, у розділі 36 «Порядку денного на XXI століття» було проголошено, що «освіта є фундаментом сталого розвитку» [5, с. 176].

Вперше системно основні принципи екологічної освіти були сформульовані в Декларації та рекомендаціях Тбіліської міжурядової конференції з проблем навколишнього середовища та розвитку (1977), організованої ЮНЕСКО та ЮНЕП. Під час Конференції з освіти та розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992) було визначено необхідність переорієнтації освіти на питання сталого розвитку. У Програмі дій «Порядок денний на XXI століття» («Agenda 21») завдання освіти визначають як «процес, з допомогою якого людина та суспільство можуть повною мірою розкрити свій потенціал. Освіта має вирішальне значення у сприянні сталому розвитку й розширенні можливостей країн у вирішенні питань навколишнього середовища і сталого розвитку». З метою практичного впровадження цього положення на 57-й сесії Генеральної Асамблеї ООН у грудні 2002 року було ухвалено рішення проголосити 2005–2014 роки Декадою освіти задля сталого (збалансованого) розвитку (DESD), а ЮНЕСКО визнана провідною міжнародною організацією, на яку покладено впровадження завдань Декади. Підсумкові документи Конференції ООН зі сталого розвитку (United Nations Conference on Sustainable Development, або «Ріо+20») у червні 2012 року також підтвердили важливість освіти та освітніх інститутів для досягнення цілей сталого розвитку [6, с. 93].